

ISSN 1601-0728

Indhold

Side 2:

Bestyrelsen
Aktivitetskalenderen
Redaktionelt

Side 3

Antikken i Rudersdal?

Side 4

Generalforsamling

Side 5

Skåltegnsten

Side 7

Besøg på museet

Side 8

Den fjerde rytter

Side 9

Herregårde i Slesvig

Side 11

Søstrene Barrison

Side 13

Eske Willerslev

Side 14

Julearrangement
Kontakt til selskabet

Side 15

Nyt fra museet

Side 16

Foreningsoplysninger

FRA LOKALHISTORIEN

Historisk-topografisk Selskab for Søllerødeggen

August 2021

Bestyrelsen 2020/21

Formand:	Cand. scient. Axel Bredsdorff
Næstformand:	Civilingeniør Søren P. Petersen
Kasserer:	Konsulent Verner Hylby
Redaktør:	Museumskonsulent, PhD Niels Peter Stilling
Øvrige medlemmer:	Etnolog Birgitte Schjerning Povlsen Konsulent Georg Lund Lærer Sanne Rud Cand. mag. Carsten Erichsen IT-konsulent Erik Trudsø Jespersen
Suppleanter:	Rådgiver Kirsten Kristensen Mag.art. Bjarne Pedersen

Aktivitetskalender - efteråret 2021

HUSK: der er tilmelding til samtlige arrangementer
til Kirsten: sekretariat@histtop.dk

Den 14. sep	Generalforsamling, (se side 4)
Den 15. sep	Skåltegnstur i Sandbjerg Østerskov, (se side 5)
Den 30. sep.:	Rundvisning i museet, (se side 7)
Den 7. okt.:	Den fjerde rytter, (se side 8) (<u>offentlig adgang</u>)
Den 13. okt.:	Herregårde i Slesvig (se side 9-10) (<u>offentlig adgang</u>)
Den 28. okt.:	Barrison-feberer (se side 11-12) (<u>offentlig adgang</u>)
Den 14. dec:	Julearrangement, (se side 14).
Den 13. jan:	Eske Willerslev (se side 13) (<u>offentlig adgang</u>) 2021

*Husk tilmelding - og **husk at melde afbud** i tilfælde af forfald pr. mail eller på 46115653 onsdag kl. 12.30 - 14.00*

REDAKTIONELT

Redaktion: Bjarne Pedersen, Carsten Erichsen, Axel Bredsdorff (ansvarshavende)
Oplag: 1200 eks.
Tryk Idorn Grafisk aps
Udgivet: august 2021

FORSIDE: Pantheon ligger i Rom, men Søllerød Kirkegård kan også være med
(se tekst om "Golden Days" 2021)

Antikken i Rudersdal?

Ægte antikke manifestationer findes jo ikke som levn i Rudersdal. Vi levede trygt og godt i jernalderen, mens kulturen blomstrede i Sydeuropa. Men alligevel kan "antikken" genfindes i vores bygninger, i vores skulpturer, i vores byrum. Fordi inspirationen fra antikken flere gange gennem vores historie har ført til nyfortolkninger, direkte lån og kopieringer og i hvert fald interesse for antikkens udtryksformer. Tænk på renæssancen og på historicismen indenfor arkitektur og bygningskunst.

Mausolæet på Søllerød Kirkegård (forsiden) er en tydelig parafrase over Pantheon i Rom, og den pompøse indgang til Skodsborg Kurhotel (*ovenfor*) er tydeligvis inspireret af de klassiske joniske søjler, med basis og volutter, kronet af en balustrade med klassiske vaser.

I samarbejde med "Golden Days" vil vi gerne anspore borgerne til at finde lighedspunkter eller inspiration fra antikken under overskriften "*Forestillinger om Antikken i Rudersdal*". Gå på opdagelse i dit lokalsamfund, tag et billede og send en kort tekst (maks. 2 linjer) til adressen antikken@histtop.dk, så vil vi offentliggøre alle bidrag på en udstilling i september måned, formodentlig på Nærum bibliotek. Arrangementet gennemføres i samarbejde med Rudersdal Museer, men er også en del af det store kulturprojekt "Golden Days", der med over 300 begivenheder sætter fokus på Antikken i hele Danmark.

Sidste frist for indsendelse af billeder/tekst er 31. august, og udstillingen vil vare fra 4. september til 20. september. Følg med i ugepressen.

Kontaktperson: Axel Bredsdorff/HISTTOP.

Generalforsamling i Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne

Tirsdag den 14. september kl. 19:30

Per Kirkebysalen, Mariehøjcentret

1. Valg af dirigent og referent
2. Formandens beretning
3. Regnskab og budget
4. Fastsættelse af kontingent
5. Indkomne forslag:
 - a) Forlag om at bestyrelsen fremover består af formand og bestyrelsesmedlemmer, og at suppleantbegrebet dermed slettes
6. Valg ifølge vedtægterne
 - a) På valg er Verner Hylby, Georg Lund, Sanne Rud, Henriette Gøtstad og såfremt forslaget ovenfor er vedtaget tillige Bjarne Pedersen og Kirsten Kristensen (alle for to år). Alle er villige til genvalg undtagen Henriette Gøtstad.
 - b) Valg af revisorer: Anita Mikkelsen og Christoffer Buster Reinhardt (begge er villige til genvalg)
7. Eventuelt, herunder:
 - introduktion til Forårsturen

Efter generalforsamlingen vil Steffen Riis (Værløse) fortælle om Genforeningen 1920 og vise et uddrag af sine mange billeder.

Husk tilmelding til generalforsamling
sekretariat@histtop.dk
fra den 1. september kl. 9:00
Kun for medlemmer af selskabet.

”Danmark hilser paa Sønderjylland” -
afstemningsplakat 1920.

Skåltegnstur i Sandbjerg Østerskov

Onsdag den 15. september kl. 16:00-18:00
Turleder: Søren P. Petersen (HISTTOP)

Vi går en tur i Sandbjerg Østerskov og besøger eller forsøger at besøge alle kendte skåltegnsten – der er tre registrerede, hvoraf den ene har 138 skåle (se foto). Vores rute kommer forbi andre interessante sten og stenmonument. Dem ser vi naturligvis også på. Ruten er på ca. 3,3 km.

Hvad er skåltegnsten?

Skåltegn er skålformede helleristninger. Diameteren af skålene varierer fra 2 cm til ca. 10 cm, og dybden af skålene varierer tilsvarende fra 5 mm til et par cm for de helt store sten.

Antallet af skåltegn varierer fra 1 skål til måske 150 skåle på én sten.

De fleste skåltegnsten formodes at stamme fra bronzealderen, men de senere års fund kan tyde på, at der også blev fremstillet skåltegn op i jernalderen.

Hvad er formålet med skåltegnene?

Det ved vi ikke, men der er mange hypoteser. I bronzealderen blev solen dyrket. Der er derfor nærliggende, at skåltegn symboliserer solens livgivende energi. Heraf kan afledes, at skåltegne har noget med frugtbarhed at gøre. Er det offerskåle for et frugtbarhedsritual? Er det stenstøvet, der var formålet? På turen vil vi diskutere de forskellige muligheder for skåltegnenes betydning.

Helleristninger

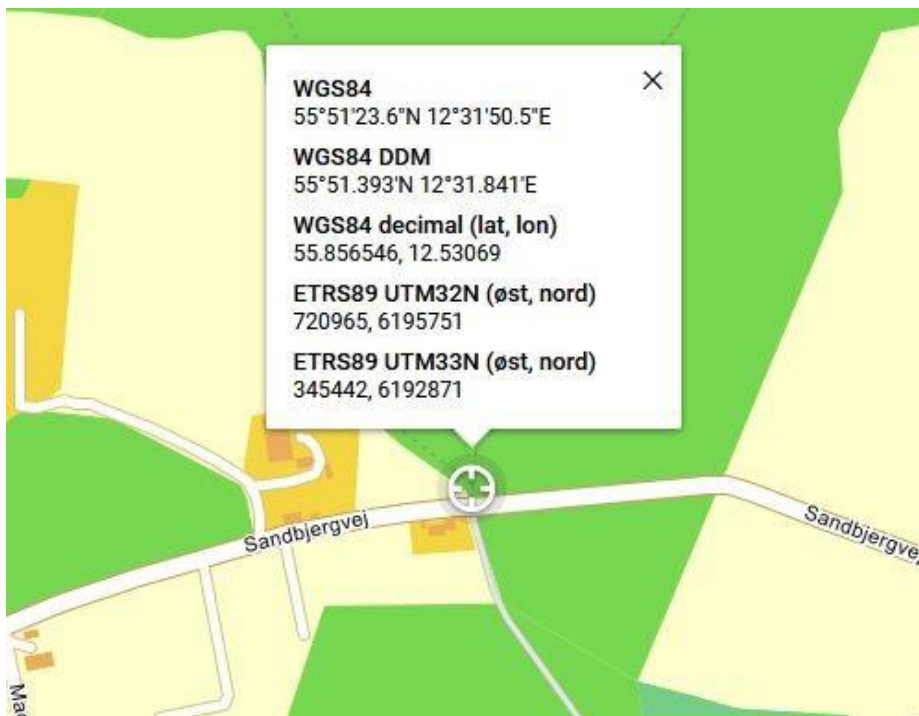
I vores område – Det Grønne Område – er der kun fundet tre helleristninger med andre tegninger end skåltegn. En af disse er en sten med en skibstegning fundet 1933 i Jægersborg Dyrehave. På Bornholm er der mange helleristninger, som viser andet end skåltegn.

RANE

I perioden 2002-2004 blev der udført et EU-støttet projekt med titlen RANE, Rock Art in Northern Europe. Foruden Danmark deltog Norge, Sverige, Finland og Rusland. I Danmark deltog Nationalmuseet, Bornholms Museum og Arkæologiklubben Flækken med assistance af arkæologigruppen i Søllerød. I projektet gennemsøgte de området for skåltegnssten, og i dette forløb fandt de bl.a. to sten i Sandbjerg Østerskov, senere blev der fundet en mere, som vi også besøger. Placeringen af skåltegnsstenen blev registreret, og skåltegnene blev tegnet op med kridt og digitaliseret. Mange af disse sten ligger sandsynligvis på samme sted, hvor de blev ristede – de er jordfaste og dermed ekstra interessante, idet skålenes interne placering og stenens placering kunne have betydning for, om skålene har en geografisk eller en kosmisk betydning.

Mødested: P-pladsen hvor Caroline Mathilde Sti krydser Sandbjergvej, 2950 Vedbæk. P-pladsen ligger overfor Sandbjergvej 42, 2950 Vedbæk (Google koordinat 55.856546, 12.530690). Se kort nedenfor.

**Husk tilmelding til sekretariat@histtop.dk
fra 6/9 kl. 9:00. Offentligt adgang**

”Pestilens – Livet i epidemiens skygge”

- en rundvisning i Mothsgårdens udstilling
Torsdag, den 30. september, kl. 15:00

Medlemmer af Historisk-topografisk Selskab for Søllerødeggen inviteres denne dag til en eksklusiv rundvisning i udstillingen. Her kan man høre om ”pestmasker”, ”jernlunger” og andre opfindelser skabt af mennesker i forsøget på at overleve tidligere tiders epidemier.

Der er et begrænset antal billetter, og tilmelding skal ske på mail til museum@rudersdal.dk fra den 1. september kl. 9:00

Kom til fernisering på udstillingen torsdag den 9. september kl. 16:00.

Til ferniseringen der ikke tilmelding.

”Den fjerde rytter” - 10.000 års epidemihistorie

Foredrag ved historiker Ph.D Poul Duedahl

Torsdag, den 7. oktober kl. 19.30, Per Kirkebysalen,
Mariehøjcentret, Øverødvej 246B, Gl. Holte

I slutningen af 2019 følte den 57-årige rejsehandler Wei Guixian i Wuhan sig småsløj. Hun opsøgte læge for at få hjælp til at dulme symptomerne og vendte derpå tilbage til sin studeplads på dyremarkedet. Tre måneder senere var smitten ude af kontrol og havde spredt sig i hele verden.

For langt de fleste af den moderne verdens indbyggere var det første gang, de så effekten af en verdensomspændende epidemi med den angst og destruktion som følger i dens slipstrøm. I et historisk perspektiv var den til gengæld forventelig. Frygten for epidemierne er ældgammel og har stort set alle tider været til stede. I den vestlige verden blev den ofte symboliseret ved den *Fjerde Rytter* - en gustengul rytter, beskrevet i Johannes' Åbenbaring, som bragte sygdom, sult og død med sig.

Epidemier er uden sammenligning verdenshistoriens største dræber og overskygger i den sammenhæng klart naturkatastrofer og krige. Flere gange har epidemier ændret historiens gang og været afgørende for, om imperier bestod eller bukkede under, og om krige er blevet vundet eller tabt. De berørte samfund har altid set anderledes ud efter en epidemi. I dette foredrag fortæller Poul Duedahl hele historien, fra de første epidemier blandt de tidligste stenalderbønder til situationen i skrivende stund, hvor hele verdens befolkning er blevet ramt af COVID-19.

Se: Poul Duedahl og Jeanette Varberg: ”*Den fjerde rytter - 10.000 års epidemihistorie*”, Gad 2020.

Tilmelding (max. 80 deltagere) fra 1. oktober kl. 9:00 på mail: sekretariat@histtop.dk. **Entré: 50 kr betales ved indgangen**
Offentlig adgang.

Danmarks herregårde i Slesvig

Foredrag ved historiker Ph.D Niels Peter Stilling

Onsdag, den 13. oktober kl. 19:30, Per Kirkebyesalen,
Mariehøjcentret, Øverødvej 246B, Gl. Holte

I maj 2021 udkom Niels Peter Stillings femte bind i serien om Danmarks Herregårde (Gyldendal). Denne gang handler det om den danske kulturarv i Sønderjylland og syd for grænsen i de gamle danske hertugdømmer Slesvig og Holsten. Efterårets foredrag handler om herregårdene i Slesvig, mens et senere foredrag (forår 2022) vil dreje sig om Holstens ”danske” herregårde.

I foredraget vil Stilling med sin egne fotos præsentere en række af de skønne herregårdsanlæg både nord og syd for den dansk-tyske 1920-grænse. I det danske Sønderjylland finder vi ruinen af det engang så pragtfulde renæssanceanlæg Trøjborg, længere mod nord ligger Gram (*se foto på denne side*), hvis oprindelse er en middelalderborg. En af de første barok-herregårde i Danmark er Schackenborg opført i 1660’erne. Klassicismen slår igennem 100 år senere, men de smukt beliggende herresæder, Ballegård og Sandbjerg, fra 1770’erne og 1780’erne er næsten mere ”provins-barok” end klassicisme. Søgård syd for Åbenrå er trods sin lange historie helt præget af historicistiske ombygninger ved 1800-tallets midte og ikke mindst indretningen til kasserne i 1930’erne kort før besættelsen.

I Slesvig syd for grænsen bemærker man, at der modsat Danmark praktisk taget ikke eksisterer middelalderlige herregårdsbygninger og kun få renæssanceanlæg. Godserne her var særlig i 1700-tallet så vel-

stående, at de gamle bygninger blev revet ned og erstattet af nybyggerier. Fra renæssancetiden er Roest i Angel det bedst bevarede 1500-tals hus, men også Damp ved Østersøkysten og Hoyersworth i det vestlige Slesvig er fine eksempler på renæssancebyggeri fra 1600-tallet.

Barokken er rigt repræsenteret i Slesvig. Fremhæves skal Ludwigsburg, der oprindelig hed Kohøvedgård, samt Rundhof og det smukke Gelting i Angel. Klassicismens fornemste hus er uden sammenligning Knoop (på dansk Knob) ved Ejderen. Det prægtige hus skyldes den fynske arkitekt Axel Bundsen.

Adelen kom efter kornsalgskrisen i begyndelsen af 1800-tallet atter til penge efter 1840. Det resulterede i en række festlige historicistiske – stilblandede – herregårdsbyggerier: Saxtorf, Rosenkrantz, Hemmelmark og Altenhof, der repræsenterer stilarterne: nygotik, nyrenæssance, tudorstil og nyklassicisme.

Kort sagt kommer vi i foredraget rundt til de vigtigste herregårde i Slesvig, og præsenteres for menneskene bag de historiske huse med udgangspunkt i den Danmarkshistorie, der har udspillet sig i hertugdømmerne.

Foto: Interiør fra herregården Damp (begge foto; Niels Peter Stilling)

Tilmelding (max. 80 deltagere) fra 4. oktober kl. 9:00 på mail: sekretariat@histtop.dk.
Offentlig adgang.

Barrison-feberen
Foredrag ved dr. phil Hans Henrik Appel
Torsdag, den 28. oktober kl. 19:30, Per Kirkebyesalen,

Verdens første popfænomen: historien om de fem danske Sisters Barrison, der i 1890'erne vakte begejstring og forargelse i de europæiske storbyer.

I dette foredrag stiller historiker dr. phil. Hans Henrik Appel skarpt på nogle af de centrale spørgsmål i sin bog ”Barrison-feberen”, der netop er blevet kåret som Årets Historiske Bog 2020.

Bogen fortæller historien om fem danske søstre, der i 1880'erne udvandrede med deres forældre fra fattige kår i København. I New Yorks slum bliver søstrene opdaget af den tidligere anarkist, danskeren William Fleron, der tilbyder at blive deres impresario.

Foto: Erich Sellin, National Archives Kew

Efter det første moderate gennembrud i USA tager han dem ved årsskiftet 1894 med til Paris, hvor de fra den ene dag til den anden brager igennem og bliver det mest eftertragtede navn på den vestlige varietéscene.

I Berlin taler man i 1890'erne om en "Barrison-feber", der på mange punkter minder om 1960'ernes Beatle-mania. Søstrene bliver inkarnationen af voldsomme kulturelle omvæltninger i de moderne storbyer, hvor ændringer i synet på køn, krop og moral bliver synliggjort og forstærket af en ny - stærkt visuel - medie- og forbrugskultur med den moderne forlystelsesindustri i centrum.

I foredraget vil Hans Henrik Appel ved hjælp af et stort og levende billedmateriale give os et indblik i, hvordan søstrene bliver en inkarnation af 'fin-de-siècle-begrebet' og derfor både udløser brusende begejstring og forarget, hårdnakket modstand.

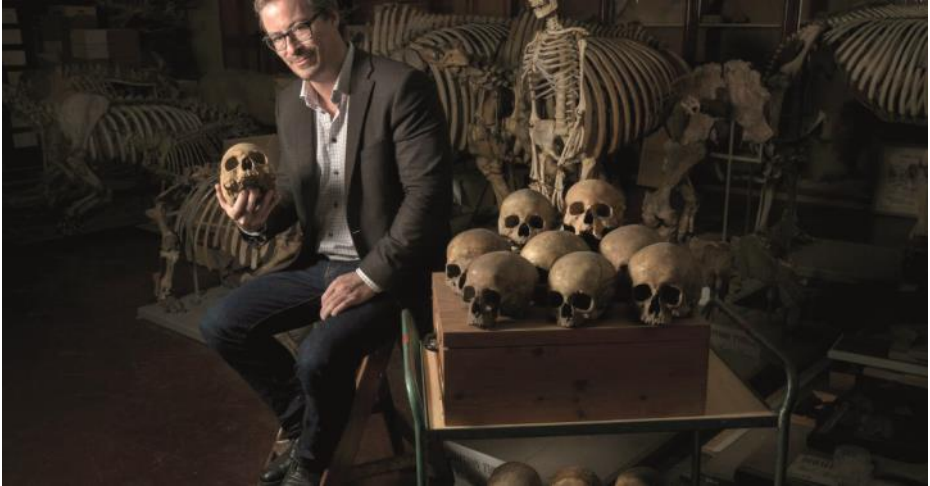
Tilmelding: sekretariat@histtop.dk fra 20. oktober, kl. 9:00.
Max. Antal deltagere: 80. Offentlig adgang.

Foto: Gustav Liersch, Harvard University Theatre Collection

Nyeste forskning i Vedbækfundene

Foredrag ved professor Eske Willerslev

Torsdag, den 13. januar, kl. 19:30, Per Kirkebysalen,
Mariehøjcentret, Øverødvej 246B, Gl. Holte

Rudersdal Museer arrangerer i samarbejde med Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne foredrag ved professor Eske Willerslev, der netop har forsket i Vedbækfundene og som ved hjælp af DNA-analyser kan give et unikt indblik i livet for over 7000 år siden.

Eske Willerslev er den førende DNA-forsker i Danmark og er blandt andet professor ved Københavns Universitets Center for Geogenetik.

Arrangementet er gratis, der er offentlig adgang, men det er vigtigt, at man har tilmeldt sig arrangementet på mail sekretariat@histtop.dk
Tilmelding kan ske fra 20. oktober, kl. 9:00. Der kan maksimalt være 80 deltagere.

Foto: Lundbeckfonden

Husk at give selskabet din **mailadresse**, så vi løbende kan udsende informationer om lokalhistorien, om arrangementer, om ændringer eller nye tilbud.
Send din mailadresse til Kirsten, via sekretariat@histtop.dk

Julearrangement for medlemmer

Tirsdag, den 14. december, kl. 17:00-20:00
Søllerød Sognegård, Søllerødvej 29, 2840 Holte

Efter et forhåbentlig godt efterår, inviteres medlemmer af selskabet til julehygge i Søllerød Sognegård.

Der er endnu ikke aftalt et egentlig program, men vi vil gerne afsløre, at der bliver en let servering af en forfriskning og en meget svær og (forhåbentlig) interessant lokalhistorisk quiz. Mon ikke også der er en præmie?

**Husk tilmelding til
sekretariat@histtop.dk
fra den 3. december kl. 10:00**

Selskabets sekretær Kirsten Kristensen kan træffes på Rudersdal Museer, Biblioteksalléen 5 i Nærum på tlf. 4611 5653, hver onsdag kl. 12.30 - 14.00 eller på mail sekretariat@histtop.dk
Har I spørgsmål i øvrigt, så kontakt formanden formand@histtop.dk

Alle arrangementer er tilrettelagt ud fra de pr. 1/7 2021 gældende corona-restriktioner. Skulle der ske ændringer i disse regler, vil det naturligvis blive respekteret, og medlemmer får besked herom, hvis man er tilmeldt vores nyhedsmail.

Nyt fra Rudersdal Museer

- ved museumschef Anja Olsen

På museet fortsætter de gode oplevelser hen over efteråret. Efter vi har lukket særudstillingen af Finn Grabowskis, værker går vi straks i gang med at bygge udstillingen ”**Pestilens – Livet i epidemiens skygge**”, der åbner 9. september. Udstillingen handler om tidligere tiders epidemiers indflydelse på hverdagslivet og vil spejle vores liv med coronaen. Og herefter kommer der forhåbentlig til at lang tid, inden vi skal forholde os til epidemier igen! September står også i Golden Days tegn, og under overskriften ”Antikken” vil der være mange spændende tilbud. Bl.a. inviterer Rudersdal Museer sammen med HISTTOP til en fotokonkurrence rundt i kommunen for at finde spor af antikken. Fotografierne bliver printet og udstillet på Nærum Bibliotek.

Dengang verden var mere normal havde vi stor succes med fyraftensforedrag på Mothsgården. Disse arrangementer forventer vi at kunne genoptage i efteråret, hvor byder vi indenfor i skumringen til et glas vin og en god historie. Rudersdal Museer fik i forsommeren støtte af Johannes Fogs Fond til at reetablere det historiske køkken på Mothsgården. Det blev indviet i sommer og er en del af en større plan for skoletjeneste og området omkring Mothsgården. Vi arbejder på at etablere skolehaver, en forplads og en have med større formidlings- og oplevelsesværdi end den eksisterende. Fokus bliver på tiden omkring slutningen af 1600-tallet og begyndelsen af 1700-tallet. Vi vil nemlig gerne have landstedshistorien og historien om Matthias Moth frem. Rom blev ikke bygget på en dag, og det kommer dette projekt heller ikke til. Det kræver planer, tilladelser og økonomi. Men det bliver spændende, og jeg håber, at I vil følge med og støtte os i udviklingen.

Vedbækfundene ligger stadig fint i længen på Gl. Holtegaard, men rundt omkring dem sker der meget. Med hjælp fra 15. Juni Fonden får vi en bålhytte på grunden, hvor vi skal bygge det nye museum. Det bliver et sted, hvor vi kan fortælle jægerstenalderhistorier og skabe gode oplevelser for børn og deres forældre. Og på de bonede gulve taler vi med fonde om projektet og potentialet. Lige før sommerferien blev Rudersdal Museer kvalitetsvurderet af Slots- og Kulturstyrelsen. Det sker for at sikre, at Rudersdal Museer og Rudersdal Kommune varetager ansvaret for Rudersdals nyere tids kulturarv forsvarligt. Det kom der gode diskussioner ud af og ikke mindst gode input til den kommende museumsstrategi, som museet skal til at udarbejde sammen med Kultur- og Fritidsudvalget.

På mange måder bliver efteråret en spændende tid for Rudersdal Museer, og hvis I vil vide mere og have tilbud om billetter og arrangementer, vil det være en god ide at tilmelde sig Rudersdal Museers nyhedsbrev på www.rudersdalmuseer.dk.

Returneres ved varig adresseændring

Afsender:
Historisk-topografisk Selskab for
Søllerødegne
Rudersdal Museer,
Biblioteksalléen 5
2850 Nærum

Nye medlemmer til Historisk-topografisk Selskab?

Kender du nogen, som interesserer sig for vores lokale historie og bevaringen af kommunens kulturhistoriske værdier?

Giv vedkommende et medlemskab som gave.

Indmeldelse i

Historisk-topografisk Selskab for Søllerødegne

kan ske ved at gå ind på www.histtop.dk - sende en mail til formand@histtop.dk eller sekretariat@histtop.dk eller ringe til sekretariatet på Rudersdal Museer tlf. 46 11 56 53 (bedst: onsdage)

Husk at opgive navn - adresse - tlf. nr. - og **e-mail**

Årligt kontingent for 2021 er 250 kr. – inkl. Søllerødbogen og adgang til alle arrangementer

Betaling: Mobile Pay: 72024 (skriv navn og mail)

Bank: Reg. Nr. 2253, Kt. Nr. 7555 468 398